

servants in the context of reforms in Ukraine [Profesijna kompetentnist' derzhavnyh sluzhbovciv u konteksti reform v Ukraini]". *Teorija ta praktyka derzhavnogo upravlinnja i misceвого samovrjaduvannja* 2 (2015): 1-15.

6. Olujko, V.M. "Personnel Processes in Public Administration of Ukraine: Status and Prospects for Development [Kadrovi procesy v derzhavnomu upravlinni Ukrainy: stan i perspektyvy rozvytku]". Hmel'nyč'kyj: Vyd-vo HUUP, 2005. Print.

7. Olujko, V. "Contemporary State Personnel Policy: Status and Prospects for Development [Suchasna derzhavna kadrova polityka: stan i perspektyvy rozvytku]". *Jurydychna Ukraina* 9 (2006): 13–16. Print.

8. Pahomova, T. "Concerning models of reform of the civil service system [Shhodo modelej reformuvannja systemy derzhavnoi' sluzhby]". *Aktual'ni problemy derzhavnogo upravlinnja* 3 (2015): 137-142. Print.

9. Ser'ogin, S. M. "Public servant in the relationship between government and society [Derzhavnyj sluzhbovec' u vzajemovidnosynah mizh vladoju i suspil'stvom]". Dnipropetrovs'k: DRIDUNADU pry Prezydentovi Ukrainy, 2003. Print.

10. Stel'mashuk, L. "The relation between the concepts of "public service" and "public service" [Spivvidnoshennya ponyat' "publichna sluzhba" ta "derzhavna sluzhba"]". *Zbirnyk naukovyx pracz Nacional'noyi akademiyi derzhavnogo upravlinnja pry Prezydentovi Ukrayiny* 1 (2009): 52-62. Print.

11. Talanova, Zh. V. "Standardization of professional training in public administration in the countries of North America and Europe [Standartyzacija fahovoi' pidgotovky z derzhavnogo upravlinnja v krajinah Pivnichnoi' Ameryky i Jevropy]". Abstract Diss. ... PhD in Public Administration. Kyiv, (2004): 20. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.3532855

УДК 354:378

Мороз С. А., к.держ.упр., ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Moroz S., PhD of Public Administration, Senior Research Officer of Training Research and Production Center, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

РІВЕНЬ ВІДПОВІДНОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ЗНАНЬ ВИМОГАМ РИНКУ ПРАЦІ: АНАЛІЗ ДУМКИ СТУДЕНТІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗВО ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ

THE LEVEL OF ACCORDANCE OF THE UNIVERSITY KNOWLEDGE TO THE REQUIREMENTS OF THE LABOUR MARKET: ANALYSIS OF THE POINT OF VIEW OF STUDENTS' FROM DOMESTIC INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION AND THE WAYS OF IMPROVEMENT OF MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF HIGHER EDUCATION SYSTEM

Стаття містить результати аналізу опитування студентів вітчизняних закладів вищої освіти щодо рівня відповідності університетських знань вимогам ринку праці. Обґрунтовано напрями вдосконалення змісту державної політики у сфері вищої освіти за рахунок зміни окремих норм Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. В статті сформульовано узагальнення та висновки щодо змісту та практики використання механізмів державного управління якістю вищої освіти в контексті забезпечення відповідності можливостей (пропозицій) ЗВО з підготовки фахівців з вищою освітою, з вимогами (очікуваннями) ринку праці.

Ключові слова: *якість вищої освіти; відповідність університетських знань вимогам ринку праці; навчальні програми; органи публічного управління; опитування студентів вітчизняних ЗВО; напрями вдосконалення механізмів державного управління сферою вищої освіти*

The article contains the results of an analysis of survey of students from domestic institutions of higher education on the level of accordance of university knowledge to the requirements of the labour market. The ways to improve the content of the state policy in the field of higher education are proven due to the change of certain norms of the Regulation on accreditation of educational programs, with the help of which the applicants for higher education are trained. The article contains summarizes and conclusions on the content and practice of using the mechanisms of public administration over the quality of higher education in the context of ensuring accordance between the opportunities (proposals) of the Institutions of higher education training professionals with higher education and the requirements (expectations) of the labour market.

Keywords: *quality of higher education; accordance of university knowledge to the requirements of labour market; training programmes; public administration bodies; survey of students from domestic institutions of higher education; ways to improve the mechanisms of public administration over the sphere of higher education.*

Постановка проблеми. Проблематика забезпечення якості вищої освіти, з огляду на свою неабияку значущість для суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку держави, постійно перебуває у колі наукових та професійних інтересів як вчених-теоретиків так і фахівців-практиків. Така значущість освіти обумовлена тим фактом, що подальший конкурентний розвиток економічної підсистеми суспільства стає можливим лише за умови використання нею наявних та продукування нових знань. Рівень «домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей (інформаційно-комунікаційних і комп'ютерних технологій, біотехнологій, безвідходних та екологічно чистих технологій у базових галузях промисловості тощо), а також сфери високоінтелектуальних послуг» [11, с. 17] багато у чому визначає не лише рівень конкурентоспроможності національної економіки, а у тому числі і рівень добробуту населення. За дослідженнями фахівців, країни які мають високі показники рівня ВВП на душу населення, так само як і високий рівень його добробуту, як правило мають і достатньо розвинуту си-

стему забезпечення освітньої діяльності та якості вищої освіти. Відповідно до норм статті 16 Закону України «Про вищу освіту» система забезпечення закладами вищої освіти (ЗВО) якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає «здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм» [9] за напрямом з'ясування рівня відповідності їх змісту та практики викладання сучасним тенденціям розвитку відповідної спеціальності та актуальним вимогам ринку праці. На державному рівні або на рівні зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти, відповідна система передбачає створення умов щодо дотримання суб'єктами управління розвитком освітянської галузі стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, наприклад прийняття до уваги потреб та очікувань основних стейкхолдерів (студенти, персонал, працевлагодатці, зовнішні партнери закладу) та суспільства [10, с. 8]. На рівні діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти, відповідні питання набувають актуалізації у межах критеріїв оцінювання якості освітньої програми, а саме: програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту; освітня програма дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності; залучення до організації та реалізації освітнього процесу роботодавців та професіоналів практиків тощо. Приймаючи до уваги вище наведене можемо стверджувати про те, що незалежно від рівня реалізації заходів із забезпечення якості вищої освіти (рівень ВНЗ, державний рівень, рівень НАЗЯВО) об'єктом уваги функціонування відповідної системи є здатність випускника ЗВО успішно здійснювати професійну та (або) подальшу навчальну діяльність. Іншими словами, комбінація «знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, моральноетичних цінностей» [9], необхідних особистості для ефективного виконання обов'язків за фахом позиціонує на рівні одного з об'єктів управлінської уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення якості вищої освіти, у тому чи іншому контексті свого складного та багатогранного змісту, набули свого наукового переосмислення у роботах Л.В. Головій, С.В. Григанської, С.М. Домбровської, М.Н. Курька, С.М. Кушніра, В.І. Лугового, О.К. Любчук, С.В. Майбороди, В.М. Мороза, В.М. Огаренка, В.П. Садкового, С.О. Шевченка та інших дослідників.

Серед останніх наукових публікацій слід звернути увагу на ті з них, які були оприлюднені М.А. Ажажею (висвітлено основні тенденції державного регулювання процесу модернізації освітньої системи та розглянуто напрями забезпечення відповідності професійних компетентностей випускників ЗВО вимогами роботодавців) [1], Л.О. Беловою, В.Г. Бульбою, О.В. Поступною (проведено аналіз стану і проблем здійснення управління

якістю освіти та освітньої діяльності в Україні) [2], С.А. Вавренюком (обґрунтовано напрями підвищення рівня ефективності державного управління системою вищої освіти в Україні), [3], О.В. Грибко (розглянуто підходи до визначення змісту категорії «якість» та обґрунтовано авторську точку зору щодо сутності поняття «якість освіти») [4], В.В. Храпкіною (розглянуто світову практику застосування основних підходів до оцінювання якості освіти та визначено основні детермінанти її забезпечення) [12], Т.І. Шансковою (розглянуто внутрішні і зовнішні характеристики якості вищої освіти та визначено пріоритети управління нею на кафедральному рівні) [13] та іншими вченими. Окремі питання проблематики державного управління якістю вищої освіти були нами розглянуті у межах попередніх напрямів наукових пошуків [5, 6].

З огляду на свою значущість, як для теоретико-методологічного забезпечення розвитку наукового знання щодо публічного управління забезпеченням якості вищої освіти, так і для практики державного управління функціонуванням системи вищої освіти України, питання якості освітньої діяльності та якості вищої освіти постійно перебувають у межах фокусу наукової уваги під час роботи науково-комунікативних заходів. Серед останніх науково-практичних конференцій, тематична спрямованість яких була пов'язана з обґрунтуванням напрямів вдосконалення змісту та практики функціонування системи забезпечення якості вищої освіти, слід виділити: міжнародну конференцію «Сучасна вища освіта: реалії, проблеми, перспективи» (14-15.05.2019, м. Кременчук – Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського), міжнародну науково-практичну конференцію «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (17-18.05. 2019, м. Харків – Національний університет цивільного захисту України), міжнародну конференцію «Розбудова системи забезпечення якості вищої освіти в Україні» (11-12.06.2019, м. Київ – Київський національний торговельно-економічний університет) тощо. Під час роботи останнього науково-комунікативного заходу Міністр освіти і науки Л.М. Гриневич визначила забезпечення якості вищої освіти на рівні одного з основних пріоритетів державної політики у сфері вищої освіти. Не дивлячись на достатній рівень наукової уваги до проблематики розв'язання науково-прикладної проблеми забезпечення якості вищої освіти, а також вирішення питань компетенції держави у відповідному процесі, окремі напрями в організації наукових пошуків все ще залишаються відкритими для наукових досліджень та практично значущими для розвитку системи вищої освіти України.

Переважна більшість наукових досліджень, виконаних у межах обраного нами напрямку науково пошуку, зосереджена на з'ясуванні суто теоретичних аспектах прояву проблематики забезпечення якості вищої освіти. Порушення пропорції у використанні дослідниками інструментарію наукового пізнання на користь теоретичних методів, не лише знижує рівень

об'єктивності отриманих вченим результатів, а і впливає на їх достовірність. Використання емпіричних методів дослідження дозволяє вченому розглянути обраний об'єкт наукової уваги через призму його позиціонування по відношенню до інших об'єктів, тобто отримати інформацію щодо зовнішніх зв'язків і відносин. Така інформація є вкрай важливою, як для розуміння природи взаємодії об'єкту із зовнішнім середовищем, так і для визначення умов його ефективною трансформації. Крім того, використання емпіричних методів дозволяє уточнити окремі характеристики об'єкту наукової уваги та з'ясувати (спрогнозувати) напрями можливої рефлексії об'єкту за умови впливу на нього.

За своїм змістовним спрямуванням існуючі дослідження, у переважній своїй більшості, фокусуються на особливостях розбудови та функціонування системи управління забезпеченням якості вищої освіти (компетенція суб'єктів публічного управління розвитком системи вищої освіти, а також механізми реалізації ними владних повноважень), залишаючи тим самим поза межами наукової уваги динаміку змін тих чи інших характеристик (якостей) об'єктів управлінської діяльності в залежності від вектору та потужності управлінського впливу з боку держави. У межах наукової літератури бракує результатів аналізу рівня розвитку об'єктів державного управління якості вищої освіти, а також тих досліджень, фокусом наукової уваги яких є з'ясування відповідності якості вищої освіти очікуванням роботодавців та сучасним вимогам ринку праці.

Постановка завдання. Метою цієї публікації є з'ясування думки вітчизняних студентів про рівень відповідності запропонованих ЗВО знань сучасним вимогам ринку праці та опрацювання пропозицій щодо вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління системою вищої освіти України за напрямом забезпечення кореляції можливостей (пропозицій) вітчизняних університетів з запитами (очікуваннями) роботодавців до компетенції випускників ЗВО.

Виклад основного матеріалу. Організація опитування студентів вітчизняних ЗВО відбулось у межах заходів авторського позагрантового проекту «Оцінка якості вищої освіти». На рівні співорганізаторів дослідження участь у проекті прийняли представники Балтійської Міжнародної Академії (Baltic International Academy, Латвія) та Інституту міжнародної та порівняльної освіти Пекінського педагогічного університету (Institute of International and Comparative Education at Beijing Normal University, Китай). Програма реалізації проекту передбачала, що кожен з співорганізаторів проекту організує та проведе опитування студентів в країні свого постійного проживання за делегатованими узгодженими між учасниками проекту питаннями. В основу участі у проекті було покладено зацікавленість вчених в отриманні інформації щодо предмету опитування та обміну нею для подальшого самостійного аналізу. На цей час, відповідно до заходів проекту проведено опитування студентів з України, Латвії та Китаю, а

також здійснено обмін анкетами. Слід звернути увагу на той факт, що участь у проекті не передбачала отримання співорганізаторами будь-якої матеріальної винагороди, а сам проект не мав свого формального оформлення.

Фокусом наукової уваги співорганізаторів проекту були обрані питання оцінювання здобувачами вищої освіти окремих аспектів прояву феномену якості вищої освіти. Для досягнення мети проекту авторами дослідження, у співпраці з його співорганізаторами, була опрацьована анкета для опитування студентів. Формулювання змісту анкети було здійснено з прийняттям до уваги існуючих у межах соціологічної наукової думки традицій, а також з врахуванням опрацьованих С. Садманом, Н. Бредберном та Н. Шварцем порад щодо особливостей формулювання питань анкети (питання анкети повинні сприйматися через призму форми соціальної бесіди) [14].

В опитуванні на території України прийняли участь 563 респонденти, але при цьому лише 542 анкети виявилися коректно заповненими та такими які були відібрані організаторами дослідження для аналізу. На жаль, ми не можемо вважати проведене опитування репрезентативним, адже респондентами виступили студенти переважно Харківських ЗВО. З огляду на цей факт, ми не можемо екстраполювати отримані результати на генеральну сукупність, що безумовно дещо знижує потенціали проведеного дослідження.

Разом з тим, на нашу думку, відхилення вибіркової сукупності від генеральної, не є принциповим за своїм значенням, а отже отримані результати аналізу, безумовно за певних обмежень, можуть бути використані суб'єктами публічного управління на рівні інформаційно-аналітичного підґрунтя для опрацювання напрямів вдосконалення змісту та практики використання механізмів держаного управління щодо розвитку, як системи вищої освіти в цілому, так і безпосередньо підсистеми забезпечення її якості.

Респондентам було запропоновано дати відповідь на 18 запитань, 15 з яких мали безпосереднє відношення до проблематики якості вищої освіти. (3 питання були присвячені з'ясуванню статевовікових характеристик суб'єкту експертної оцінки, а також рівня його освіти). З огляду на обмеженість обсягів цієї публікації ми маємо намір зупинитись на аналізі відповідей респондентів лише на те питання, зміст якого має безпосереднє відношення до обраного нами предмету наукової уваги.

Серед питань, які були запропоновані співорганізаторами дослідження студентам українських ЗВО було у тому числі і питання щодо думки респондентів відносно рівня відповідності отриманих під час навчання у ЗВО знань вимогам ринку праці. Отримані нами під час обробки анкет результати подано на рисунку 1.

Рис.1 – Рівень відповідності отриманих українськими студентами знань, вмінь та навичок сучасним вимогам ринку праці

За результатами аналізу відповідей респондентів можемо сформулювати такі попередні узагальнення.

По-перше, отримані нами за результатами аналізу відповідей вітчизняних студентів не можуть сприйматись як такі, що остаточно висвітлюють рівень відповідності отриманих українськими студентами знань, вмінь та навичок сучасним вимогам ринку праці. Це пов'язано насамперед з тим, що: опитування не є репрезентативним (неможливість поширити якісні та кількісні характеристики об'єкту уваги (отримані результати) на генеральну сукупність); узгоджений з співorganizаторами дослідження зміст анкети не дозволяє вести мову про можливість отриманих результатів аналізу відповідей респондентів розкрити сутність об'єкту наукової уваги (якість вищої освіти є багатогранною за проявом та складною за змістом категорією); об'єкт наукової уваги, а відповідно і його якісні та кількісні характеристики, перебувають у стадії постійних трансформаційних перетворень (з огляду на постійну зміну змісту та особливостей позиціонування об'єкту наукової уваги актуальність отриманих дослідником результатів його аналізу є достатньо обмеженою); суб'єктами оцінювання (експертами) виступають студенти, фаховий рівень підготовки яких, так само як і загальний рівень концептуальної зрілості, не є достатньо високими (з огляду на брак знань та недостатності інформації про предмет експертної уваги, студент не завжди може здійснити об'єктивну оцінку) тощо. Отже, отримані нами результати повинні сприйматися суб'єктами державного управління розвитком системи вищої освіти, а також іншими зацікавленими особами, на рівні допоміжного матеріалу в системі інформаційно-аналітичного забезпечення процедур опрацювання та прийняття управлінських рішень.

По-друге, отримані результати можна умовно поділити на дві основні групи, а саме: результати які свідчать про відповідність університетських

знань вимогам ринку праці та результати які підтверджують відсутність відповідної кореляції. Такий поділ є достатньо умовним, адже кожна з цих груп має свої особливості щодо потужності прояву згоди / не згоди респондента з відповідним твердженням. Залишаючи такі особливості по за межами безпосередньої уваги, принаймні саме на цьому етапі нашого аналізу, можемо стверджувати про те, що більшість студентів (58%) підтримує думку про відповідність запропонованих ЗВО знань сучасним вимогам ринку праці. До цієї категорії ми віднесли відповіді тих студентів, які обрали такі варіанти відповіді: отримані під час навчання у ЗВО знання повністю відповідають вимогам ринку праці (10%); отримані під час навчання у ЗВО знання скоріше відповідають вимогам ринку праці (12%); отримані під час навчання у ЗВО знання в цілому відповідають вимогам ринку праці (36%). Досить показовим, з огляду на предмет нашої наукової уваги, є той факт, що лише кожен десятий студент переконаний у тому, що здобуті ним в ЗВО знання відповідають вимогам ринку праці. Іншими словами, 90% респондентів не погоджується зі змістом відповідного твердження. Серед студентів, які відповідно до своїх відповідей були включені до групи підтримуючих думку про відповідність університетських знань вимогам ринку праці, переважна більшість осіб обрала порівняно нейтральне за потужністю свого прояву твердження – «отримані під час навчання у ЗВО знання в цілому відповідають вимогам ринку праці». Наявність у запропонованому до вибору твердженні форми «в цілому» дозволяє авторам дослідження припустити думку про існування певних обмежень у презентації респондентами рівня своєї згоди, тобто позиція студентів не є безумовною.

По-третє, відповідно до вище наведеного умовного розподілу відповідей респондентів, можемо стверджувати про те, що 42% не підтримує думку про відповідність наданих ЗВО знань вимогам ринку праці. Такий відсоток є результатом об'єднання у межах однієї групи відповідей тих респондентів які підтримали твердження «отримані під час навчання у ЗВО знання майже не відповідають вимогам ринку праці» (6%) та «отримані під час навчання у ЗВО знання скоріше не відповідають вимогам ринку праці» (36%). Отриманий результат є достатньо відчутним, як з огляду на загальний відсоток респондентів які обрали відповідні відповіді, так і в контексті визначення свого вибору на рівні достатньо категоричного твердження. Тут ми ведемо мову про 6% осіб які повністю заперечують відповідність університетських знань вимогам ринку праці. Уникаючи дискусії навколо питання обізнаності респондентів щодо вимог ринку праці до рівня знань випускника ЗВО, адже це питання потребує на окремий напрям в організації наукових пошуків, звернемо увагу на однакову вагу виборів які зосереджені у межах тверджень «отримані під час навчання у ЗВО знання скоріше не відповідають вимогам ринку праці» (36%) та «отримані під час навчання у ЗВО знання в цілому відповідають вимогам ринку праці» (36%). Відповідне порівняння також може бути здійснено у межах груп «отримані під час навчання у ЗВО знання май-

же не відповідають вимогам ринку праці» (6%) та «отримані під час навчання у ЗВО знання повністю відповідають вимогам ринку праці» (10%). Результати порівняння наведених результатів надають можливість вести мову про існування певного паритету між майже полярними за своїм змістом виборами студентів.

По-четверте, використання студентів на рівні експертів оцінювання рівня відповідності університетських знань очікуванням роботодавців та сучасним вимогам ринку праці має певні обмеження. Особливості використання думки студентів під час моніторингу якості вищої освіти свого часу були розглянуті В.П. Садковим та В.М. Бабаєвим [8]. Погоджуючись з думкою вчених про можливість залучення здобувачів вищої освіти до оцінювання її якості звернемо увагу на необхідність попереднього з'ясування готовності останніх до здійснення процедур відповідної експертизи. Скоріше за все, студент першого курсу навряд чи може надати виважену та всебічну експертизу запропонованого до оцінювання феномену. Разом з тим, також далеко не кожен студент випускного курсу здатен провести неупереджене оцінювання запропонованого до експертизи об'єкту. З іншого боку, саме студент ідентифікується Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти на рівні одного з основних учасників процесу формування та реалізації державної політики щодо забезпечення якості в системі вищої освіти [10, с. 9]. Отже, думка студентів щодо рівня відповідності університетських знань вимогам ринку праці, з одного боку, не є визначальною у межах підсумкового результату проведеної експертизи (вище ми звернули увагу на обмеження щодо використання студентів на рівні експертів якості вищої освіти), а з іншого – є вкрай важливою для оцінювання ефективності функціонування вітчизняного простору вищої освіти.

Висновки. Приймаючи до уваги вище наведене можемо сформулювати такі основні висновки.

1. Результати аналізу відповідей респондентів щодо відповідності отриманих студентами вітчизняних ЗВО знань, вмінь та навичок сучасним вимогам ринку праці свідчить про існування диспропорції між можливостями системи вищої освіти у підготовки фахівців та запитами ринку праці. Виникнення таких диспропорцій обумовлено: невідповідністю змісту навчальних програм, так само як і практики їх реалізації, запитам реального сектора економіки; недосконалістю методики формування професійних компетентностей майбутнього фахівця, а також застарілою матеріально-технічною базою переважної більшості вітчизняних ЗВО; нездатністю системи вищої освіти України забезпечити шведку рефлексію на зміну запитів ринку праці (високий рівень бюрократії у зміні спеціалізації); недосконалістю системи кадрового забезпечення професійної діяльності ЗВО, а також застарілою системою мотивації праці наукових та науково-педагогічних працівників тощо.

2. Підвищення рівня відповідності університетських знань вимогам ринку праці може бути здійснено в контексті використання потенціалів нормативно-правового механізму державного управління розвитком системи вищої освіти України за такими основними напрямками:

– доповнити зміст Проекту Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти в частині формулювання критеріїв оцінювання якості освітньої програми нормами щодо відповідності освітньої програми запитам ринку праці. Наприклад, запропонована норма може бути інтегрована в зміст критеріїв «Проектування та цілі освітньої програми» (критерій 1), «Структура та зміст освітньої програми» (критерій 2) та «Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність» (критерій 5) у формі необхідності забезпечення відповідності результатів навчання сучасним вимогам ринку праці, а також врахування в змісті освітньої програми сучасних тенденцій розвитку спеціальності;

– спрощення процедур інституалізації ЗВО нової спеціалізації у межах раніше ліцензованої спеціальності. Діючи на цей час норми зобов'язують ЗВО не лише розробити профільну освітню програму (така вимога є цілком виправданою та необхідною), а і забезпечити її внесення до єдиної бази даних запроваджених ЗВО спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Внесення ЗВО профільної освітньої програми до відповідної бази не здійснюється у так званому автоматичному режимі (база даних формується Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти) та передбачає виконання зацікавленим суб'єктом певних бюрократичних процедур. Крім того, реалізація ЗВО свого права щодо створення окремих освітніх програм з унікальною назвою у межах однієї спеціалізації, передбачає окрему їх акредитацію. Безумовно, виконання ЗВО цих норм не сприяє зменшенню часу реагування системи вищої освіти на зміну кон'юнктури ринку праці щодо напрямів та якості підготовки майбутніх фахівців.

3. Ефективність функціонування системи публічного управління забезпеченням якості вищої освіти залежить від рівня розвитку (якості) інформаційно-аналітичного підґрунтя щодо тенденцій розвитку ринку праці, а також векторів зміни запитів (очікувань) роботодавців щодо рівня знань, вмінь та навичок випускників ЗВО. До формування та адміністрування такої бази даних, на нашу думку, можуть бути залучені: Державна служба зайнятості та представники недержавних провідних (авторитетних) кадрових агентств; профільні професійні об'єднання (наприклад: Український союз промисловців і підприємців; Федерація роботодавців України; Федерація профспілок України тощо); місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; вітчизняні та міжнародні галузеві організації (Федерація аудиторів, бухгалтерів та фінансистів агропромислового комплексу України; Об'єднання організацій медичних працівників України; Міжнародна фе-

дерація журналістів і письменників; Всеукраїнської Координаційної ради професійних об'єднань в сфері туризму тощо); профільні органи виконавчої влади (міністерства, служби; агентства, інспекції, центральні органи виконавчої влади з спеціальним статусом, колегіальні органи, інші центральні органи виконавчої влади). Безумовно, залучення до моніторингу ринку праці вище згаданих суб'єктів потребує певного матеріально-технічного забезпечення. Залучення ресурсів для забезпечення фінансування відповідних процедур може бути здійснено за рахунок реалізації потенціалів державно-приватного партнерства та (або) використання механізмів кредитування та грантів від міжнародних інституцій. Методика формування інформаційно-аналітичної бази щодо тенденцій розвитку ринку праці повинна передбачати у тому числі і врахування думки студентів щодо рівня відповідності університетських знань сучасним вимогам ринку праці.

Вище наведені висновки не вичерпують проблематики визначення (обґрунтування) напрямів вдосконалення змісту та практики використання механізмів державного управління відповідністю університетських знань очікуванням роботодавців та вимогам ринку праці, а отже можуть бути доповнені у межах подальших наукових розробок. Серед найбільш перспективних напрямів в організації наукових пошуків відповідного змістовного спрямування є ті з них, фокусом уваги яких є з'ясування думки роботодавців щодо якості вищої освіти в Україні. Крім того, результати цього дослідження можуть бути порівняні з тими результатами, які були отримані під час аналізу відповідей латвійських та китайських студентів. У якості інформаційно-аналітичного підґрунтя для використання потенціалів методу компаративістики за відповідним напрямом зацікавлені порушеною проблематикою дослідники можуть використати результати проведеного нами опитування латвійських студентів [7]. Порівняння відповідей респондентів отриманих за результатами опитування українських та латвійських студентів може стати підґрунтям для виявлення суттєвих відмінностей між змістом та особливостями функціонування відповідних систем вищої освіти, а відповідно і основою для обґрунтування напрямів вдосконалення змісту та практики реалізації державної політики у сфері вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Ажажа М.А. Державне регулювання процесу модернізації вищої освіти України в умовах глобалізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 79–83
2. Белова Л.О., Бульба В.Г., Поступна О.В. Стан і проблеми здійснення управління якістю освіти та освітньої діяльності в Україні: експертне оцінювання. *Теорія та практика державного управління*. 2018. №2(61). С. 8–17.
3. Вавренюк С.А. Удосконалення системи державного управління у сфері вищої освіти. *Вісник Національного університету цивільного захисту України (серія «державне управління»)*. 2019. №1(10). С. 251–257
4. Грибко О.В. Основні підходи до визначення поняття «якість освіти». *Ак-*

туальні проблеми державного управління. 2018. №2(54). С. 135–140.

5. Мороз В.М., Мороз С.А. Німецька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2016. №2. С. 87–96.

6. Мороз В.М., Мороз С.А., Домбровська С.М. Французька модель підготовки науково-педагогічних кадрів: особливості розбудови та перспективи використання для розвитку трудового потенціалу вітчизняних ВНЗ. *Вісник НУЦЗУ (Серія «Державне управління»)*. 2016. Вип. 1 (4). С. 213–222.

7. Мороз С.А. Забезпечення відповідності університетських знань вимогам ринку праці як напрям удосконалення механізмів державного управління якістю вищої освіти. *Університетські наукові записки*. 2018. №3-4 (67-68). С. 276–286.

8. Мороз В.М., Садковий В.П., Бабаєв В.М., Мороз С.А. Онлайн опитування студентів у системі забезпечення якості вищої освіти [електронний ресурс]. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2018. №6. Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415>.

9. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 р. № 1 556-VII. Офіційний вісник України. 2014. № 63. С. 7–14.

10. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ “ЦС”, 2015. – 32 с.

11. Геєць В.М., Александрова В.П., Бажал Ю.М. та ін. (за ред. акад. НАН України В.М. Геєця). Україна у вимірі економіки знань. К.: Основа, 2006. 592 с.

12. Храпкіна В.В. Якість освіти: сучасні виміри та особливості оцінювання. *Економічний простір*. 2017. №127. С. 224–232.

13. Шанскова Т.І. Сучасні пріоритети управління якістю освіти закладів вищої освіти: кафедральний рівень. *Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів: міжнародний форум управлінської діяльності, 18–19 травня 2019 р.* Тернопіль, 2019. С. 98–103.

14. Sudman S., Bradburn N., Schwarz N. Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology. *San Francisco: Jossey-Bass*. 2010. 322 p.

References:

1. Azhazha, M.A. "State regulation of the process of modernization of higher education of Ukraine in the conditions of globalization [Derzhavne rehuliuвання protsesu modernizatsii vyshchoi osvity Ukrainy v umovakh hlobalizatsii]." *Investytsii: praktyka ta dosvid* 19 (2018): 79–83. Print.

2. Bielova, L.O., Bulba, V.H. and Postupna, O.V. "Status and Problems of Implementing Quality Management of Education and Educational Activity in Ukraine: Expert Evaluation [Stan i problemy zdiisnennia upravlinnia yakistiu osvity ta osvitnoi diialnosti v Ukraini: ekspertne otsiniuvannia]." *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia* 2 (61) (2018): 8–17. Print.

3. Vavreniuk, S.A. "Improvement of the system of public administration in the field of higher education [Udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia u sferi vyshchoi osvity]." *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy (Serii «Derzhavne upravlinnia»)* 1 (10)(2019): 251–257. Print.

4. Hrybko, O.V. "Basic approaches to defining the concept of "quality of educa-

tion" [Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia «iakist osvity»]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* 2 (54) (2018): 135–140. Print.

5. Moroz, V.M. and Moroz, S. A. "German model of training of scientific and pedagogical personnel: features of development and prospects of use for development of labor potential of domestic universities [Nimetska model pidhotovky naukovo-pedahohichnykh kadriiv: osoblyvosti rozbudovy ta perspektyvy vykorystannia dlia rozvytku trudovoho potentsialu vitchyznianskykh VNZ]." *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnykh systemamy* 2 (2016): 87–96. Print.

6. Moroz, V.M., Moroz, S.A. and Dombrovska, S.M. "The French model of training of scientific and pedagogical staff: features of development and prospects of use for development of labor potential of domestic universities [Frantsuzka model pidhotovky naukovo-pedahohichnykh kadriiv: osoblyvosti rozbudovy ta perspektyvy vykorystannia dlia rozvytku trudovoho potentsialu vitchyznianskykh VNZ]." *Visnyk NUTsZU (Seriiia «Derzhavne upravlinnia»)* 1 (4) (2016): 213–222. Print.

7. Moroz, S.A. "Ensuring compliance of university knowledge with the requirements of the labor market as a direction of improvement of the mechanisms of public administration of the quality of higher education [Zabezpechennia vidpovidnosti universytetskykh znan vymoham rynku pratsi yak napriam udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia yakistiu vyshchoi osvity]." *Universytetski naukovyi zapysky*. 3-4 (67-68) (2018): 276–286, Print.

8. Moroz, V.M., Sadkovi, V.P., Babaiev, V.M. and Moroz, S.A. "Online survey of students in the higher education quality assurance system [Onlain opytuvannia studentiv u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity]." *Informatsiini tekhnologii ta zasoby navchannia* 6 (2018). Access mode: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2415>.

9. About higher education [Pro vyshchu osvitu]. Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1 556-VII. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* 63 (2014): 7–14, Print.

10. *Standards and recommendations for quality assurance in the European Higher Education Area [Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity (ESG)].* K.: TOV "TsS", 2015, Print.

11. Heiets, V.M., Aleksandrova, V.P., Bazhal, Yu.M. and al. (in a row. Acad. NAS of Ukraine V.M. Geyets), *Ukraine u vymiri ekonomiky znan [Ukraine in the Dimension of the Knowledge Economy]*. K.: Osnova, 2006. Print.

12. Khrapkina, V.V. "Yakist osvity: suchasni vymiry ta osoblyvosti otsiniuvannia [Quality of education: current dimensions and features of assessment]." *Ekonomichnyi prostir* 127 (2017): 224–232, Print.

13. Shanskova, T.I. "Suchasni priorytety upravlinnia yakistiu osvity zakladiv vyshchoi osvity: kafedralnyi riven [Contemporary priorities for quality management of higher education institutions: departmental level]." *Paradyhmalna model kerivnyka sfery osvity u konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv: mizh narod. forum upravlinskoii diialnosti, 18–19 travnia 2019 r. Ternopil*, 98–103. Print.

14. Sudman S., Bradburn N. and Schwarz N. *Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology*. San Francisco: Jossey-Bass, 2010. Print.